

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVEND^ΛA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA
VHUVHILI (SAL)

BAMMBIRI L^ΛA U THOMA (P1)

L^ΛARA 2013

GAUTENG

MARAGA: 120

TSHIFHINGA: awara 2½

Bammbiri il^Λi l^Λi na masiat^Λari a 16.

NDAELA NA MAFHUNGOTHANGELI

1. Bammbiri heli li na KHETHEKANYO NNA:

KHETHEKANYO YA A: Tholokanyondivho	(30)
KHETHEKANYO YA B: Manweledzo/Samari	(10)
KHETHEKANYO YA C: Phenda na kushumisele kwa luambo	(60)
KHETHEKANYO YA D: Manwalwa/Litheretsha	(20)
2. Vhalani ndaela DZOTHE nga vhuronwane.
3. Fhindulani mbudziso DZOTHE.
4. Thomani khethekanyo INWE na INWE kha siatari LISWA.
5. Talelani hune khethekanyo ya fhelela hone.
6. Nomborani phindulo inwe na inwe zwi tshi anana na zwe zwa nomboriswa zwone kha bammbiri la mbudziso.
7. Ni tshi fhedza phindulo inwe na inwe pfukani mutalo.
8. Nwalani zwi no vhalea, nahone nga vhudele.
9. Ni dzhieze nzhele mupeleto, khethekanyo ya maipfi, kushumisele kwa madanzi, zwiga zwa u vhala, tswayo, khathihi na kuvhumbelwe kwa mafhungo.
10. Khethekanyani zwifhinga zwanu nga ndila i tevhelaho:

KHETHEKANYO YA A: Minetse ya 50	
KHETHEKANYO YA B: Minetse ya 20	
KHETHEKANYO YA C: Minetse ya 55	
KHETHEKANYO YA D: Minetse ya 25	

KHETHEKANYO YA A: THOLOKANYONDIVHO

MBUDZISO 1

Vhalani mafhungo a tevhelaho uri ni do kona u fhindula mbudziso dzi a tevhelaho.

TSHIBVELEDZWA TSHA 1: PHUROSА

VHANA KHA VHA THETSHELESE VHABEBI

Thivhudzwi ndi musidzana wa tanzhe wa Vho-Mbulungeni na Vho-Mavis. Nga nndani ha Thivhudzwi, hu na vhaiwe vhana vhavhili, Nkhumeleni na Rofhiwa. Vhana avha vhothe vho vha vha tshee zwikoloni.

Thivhudzwi o vha o talifha tshikoloni. O phasa gireidi ya 11 tshikoloni tsha Beuster nga vhuimo ha ntha. Thivhudzwi o vha o takala sa riwana o fhiwa malegere. Izwo zwo takadza na vhabebi vhawe. Vho mu livhuwa nga u mu isa tshikoloni tsha ntha tsha *Our Ladies* Polokwane hune a do dzhena a tshi tou dzula hone. Thivhudzwi o vha a tshi khou todou vha dokotela nge a vhona hu na thahalelo ya madokotela Venda.

Vhabebi vhawe vho thoma u lugisela Thivhudzwi pfanelo dzawe dza tshikolo. O fhiwa tshelede a ya u direngela zwine a funa. Ho vha ho sala maduvha mavhili uri zwikolo zwi vule. Duvha la u tuwa la swika. Vhabebi vha mu laya a sa athu u tuwa. Vho ita thabelo vha mu fha mpho ya Bivhili ye vha ri a dzule a tshi i vhala ngauri zwothe zwine a zwi toda zwi wanala Bivhilini.

Duvha lo ri li tshi tavha, vha mu fhelekedza tshikoloni nga goloi yavho ya Nissan. U ya afho tshikoloni zwo vha zwi tshi dzhia iri mbili. Vho swika tshikoloni vha mu sia rumuni yawe. Vhabebi vhawe vha sa athu u tuwa vho dovha vha ombedzela uri a difare zwavhudi, a vhale bugu dzawe, a vhe na khonani dzavhudi nahone a thonifhe vhadededzi.

Thivhudzwi o sala a ita zwe vhabebi vhawe vha mu laya zwone. Thesite o phasa dzothe dza u thoma. Zwithu zwo shanduka musi o fhedza na tshelede ye a fhiwa nga vhabebi ya u ditakadza (pocket money). Musi vhaiwe vha tshi ya mavhengeleni nga Migivhela, o vha a tshi sala hositele nga u shaya tshelede. Khonani dzawe dzo vha dzi tshi vhuya na zwiambaro zwa u naka dzi tshi mu tongisela.

Izwi zwo mu vhaisa vhukuma lwe a humbula u tou wana muthu wa u funana nae. Nangoho a mu wana, o vha e munna-mudi Vho-John vha ngei Sereto tsini na tshikolo. Ho ngo pfana na avho fhedzi, o pfana na vhoradzithekhisi a tshi itela u wana tshelede.

Tshelede o i wana, a vhfha muvhilini a inga nga u kavhiwa nga HIV. Vhometironi vho do zwi vhona vha vhidza vhabebi vhawe. O talusthedza vhabebi vhawe uri o ita izwo nge a vha o fhedza tshelede. Vhabebi vha mu vhudzisa uri Bivhili o vhuya a i vula naa? Arali o vha o i vula, o vha a sa do toda tshelede kha vhanna vhaiwe.

Vha mu humbela uri a de na Bivhili ye vha mu fha, a i vule. A tshi vula a wana hu na tsheke ya R2 000,00 yo nwalwa dzina lawe. Thivhudzwi o mangala zwihulu. Khotsi awe vha ri ndo u vhudza uri zwothe zwine wa toda zwi Bivhilini.

O thoma u lila nge a si thetshesele zwe vhabebi vhawe vha mu vhudza. Bivhili ho ngo i vula u bva tshee a swika. Miloro yawe yo fhedza i songo bvelela nge a si thetshesele vhabebi vhawe.

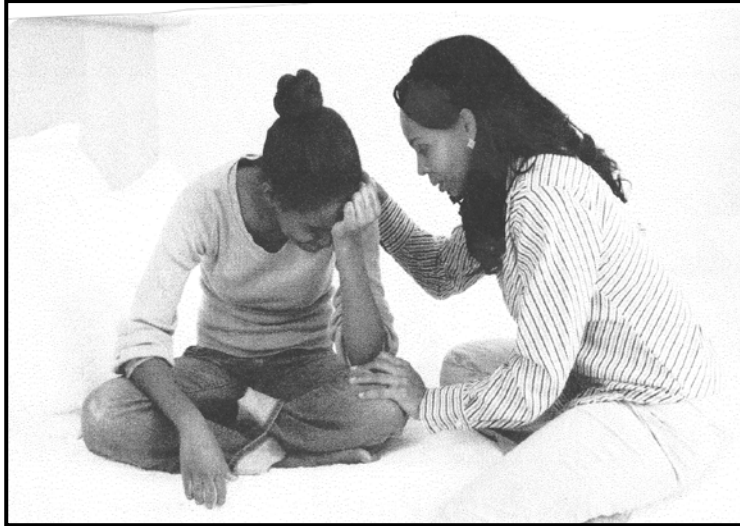
Tshiitamune a tshi vhavhi.

- 1.1 Mme a Thivhudzwi ndi nnyi? (1)
- 1.2 Ndi zwifhio zwe Thivhudzwi a ita zwo takadzaho vhabebi vhawe? (1)
- 1.3 Vhabebi vhawe vho mu livhuwa hani? (2)
- 1.4 Ndi zwifhio zwi no sumbedza uri Thivhudzwi u na ndavha na tshitshavha tsha hawe? (2)
- 1.5 Nangani phindulo yo teaho kha dzi re zwitangini:
 - 1.5.1 Thivhudzwi o vha (o talifha/e tshidahela) tshikoloni. (1)
 - 1.5.2 Vhabebi vha Thivhudzwi vho mu fha (Bivhili/gurandha). (1)
- 1.6 Ndi zwifhio zwe vhabebi vha Thivhudzwi vha ita a sa athu u ya tshikoloni? Nwalani ZWIVHILI. (2)
- 1.7 Fhindulani nga **Ee/Hai**.

Thivhudzwi o vha a tshi vhala Bivhili duvha linwe na linwe. (1)
- 1.8 Murero wo talelwaho u amba hani na vhutshilo ha Thivhudzwi? (2)
- 1.9 Muhumbulo muhulwane wa muniwali kha mafhungo aya ndi ufhio? (2)
- 1.10 Ndi zwifhio zwo bvelelaho kha Thivhudzwi? (2)
- 1.11 Inwi ni vhona Thivhudzwi o talifha kana a songo talifha? Tikedzani phindulo yaanu. (2)
- 1.12 Zwe na vhala mafhungoni zwi a bvelela vhutshiloni naa? Tikedzani. (2)

TSHIBVELEDZWA TSHA 2: TSHIFANYISO

Talelani tshifanyiso ni kone u fhindula mbudziso:

[Tshi bva kha: *Bona* magazine, Lara 2012]

Vele ndi musidzana o riwalaho mulingo wa gireidi ya 12. Mvelele dzo ri dzi tshi bva a wana a songo phasa. Izwo zwo ita uri a lile vhukuma. Mme awe vha vho lingedza u mu fhumudza na u mu khuthadza. Vho mu vhudza uri u feila a si vhufhelo ha shango na uri a si ene wa u thoma u dovholola gireidi.

- 1.13 Bulani dzina la muthu ane a khou fhumudzwa. (1)
- 1.14 Muthu uyo u khou lilela mini? (1)
- 1.15 Mme awe vho ri u vhona riwana a tshi khou lila vha ita mini? (2)
- 1.16 Mme a Vele vho mu khuthadza nga u mu vhudza zwithu zwivhili. Bulani TSHITHIHI tshazwo. (1)
- 1.17 Ndi mini tshi sumbedzaho lufuno-funo lwa mme? (2)
- 1.18 No sedza zwine zwa khou bvelela kha tshifanyiso na mafhungo, ni guda mini? (2)

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 30

KHETHEKANYO YA B: MANWELEDZO/SAMARI

MBUDZISO 2

No nangwa u amba na matshudeni nga ha vhudifari havho vhu si havhudi.

Vhalani mafhungo a (TSHIBVELEDZWA TSHA 3) a tevhelaho afho fhasi ni kone u riwala mihumbulo mihulwane ine na do i shumisa kha u amba na matshudeni nga ha vhudifari ha vhaswa vhu si havhudi.

NDAELA

1. Nwalani mbuno dza SUMBE dzi kha mafhungo a pfalaho nga ha vhudifari ha vhaswa. Tshivhalo tsha maipfi TSHI SONGO PADA 60.
2. Nomborani mbuno dza u u bva 1 u ya kha 7.
3. Ni tshi riwala fhungo lithihi kha li vhe na mbuno NTHIHI.
4. Shumisani maipfi ANU.
5. Nwalani tshivhalo tsha maipfi e na shumisa zwitangeni magumoni a samari (manweledzo) anu.

TSHIBVELEDZWA TSHA 3: PHUROS

VHUDIFARI HA VHASWA

Vhaswa vha musalauno a vha fani na vha kale. Vha fhambana na vha kale nga vhudifari, kuambarele na zwiinwe.

Ra sa tou ima nga milenzhe, vhaswa vha fhano Afrika Tshipembe a vha nga vhi na vhumatshelo havhudi.

Vhaswa vha ano maduvha a vha difari zwavhudi. Tsumbo: Tshelede ine vha i wana vha i shumisa kha u renga mahalwa na zwidzidzivhadzi. Ri tea u ima-ima kha u vhona uri vhuthu ha vhaswa vhu vhuelele ngonani.

Ano maduvha hu na vhana vha no renga zwiambaro zwi duraho, a tou ambara luthihi zwa fhisiwa kana u kherulwa. Izwi zwi khou vhangela vhabebi zwikolodo. Vhabebi kha vha lange vhana vha tshi renga zwiambaro.

Zwikoloni vhunzhi vha swika vho lenga, vha ita zwine vha funa. A vha vhoni zwo khakhea u pfuka milayo ya tshikolo. Ndi ngazwo vha tshi feila vha si sumbedze na u vhilahela.

Vhaswa vhashu vha thoma zwa vhudzekani vha tshee vhatuku. Izwi zwi khou vhang a u dihwala vha tshee vhatuku na u wana one malwadze a wanwaho nga u didzhenisa kha zwa vhudzekani.

Kha ri dzule fhasi ri lae vhana vhashu. Hu na madzangano ane a vha hone a thusaho kha u tandulula thaidzo dza vhaswa. Vhadzulapo vha Afrika Tshipembe, kha ri farisane u phulusa vhana kha nyimele heyi.

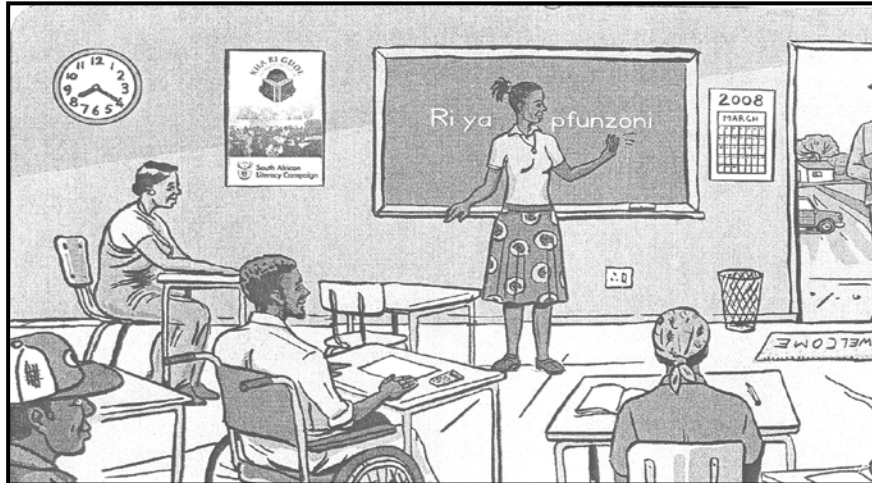
THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 10

KHETHEKANYO YA C: PHENDA NA KUSHUMISELE KWA LUAMBO

MBUDZISO 3

3.1 Talelani tshifanyiso ni kone u fhindula mbudziso dzi tevhelaho:

TSHIBVELEDZWA TSHA 4: TSHIFANYISO

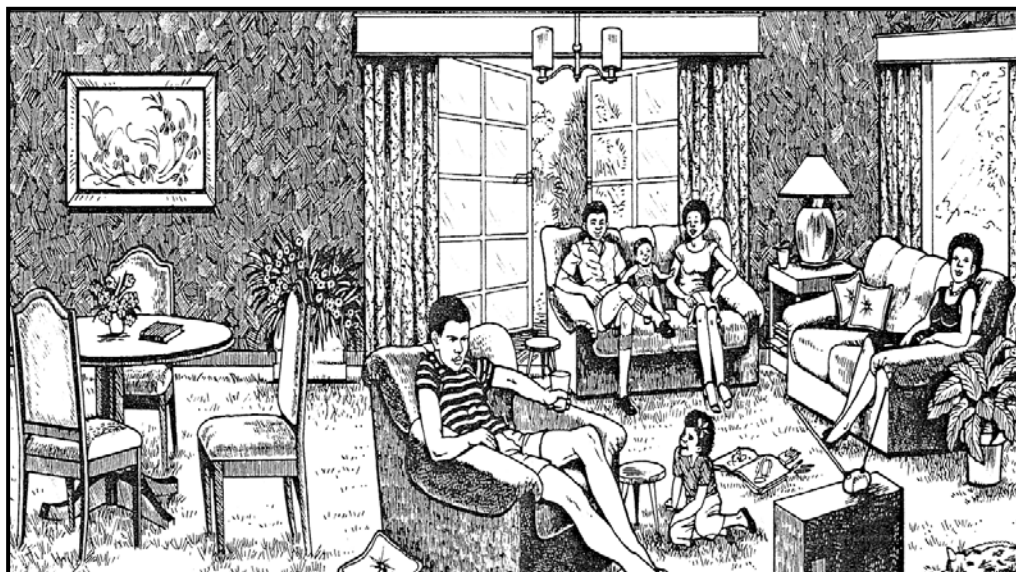
[Tshi bva kha: *Ngoho ya Fulwana* 2012]

- 3.1.1 Nangani phindulo i re yone.
Afha hu khou funzwa (vhana vhatuku/vhaaluwa). (1)
- 3.1.2 Nwalani tshisadzi tsha ipfi *mudededzi*. (1)
- 3.1.3 Vhathu vha khou funzelwa ngafhi? (1)
- 3.1.4 Pfunzo iyi i khou bvelela nga tshifhinga-de? (1)
- 3.1.5 Ndi vhangana vhane vha khou ri 'Ri ya pfunzoni'? Nangani phindulo yo teaho:
(Ndi vhanzhi/ndi muthihi) (1)
- 3.1.6 Nwalani vhunzhi ha ipfi *tshidulo*. (1)
- 3.1.7 Topolani lifpanisi lo nwalwaho kha bodo. (1)
- 3.1.8 Nangani lifhambanyi la ipfi lo sendamiswaho kha a re zwitangeni:
Mufumakadzi ndi *mupfufhi* (mutuku/mulapfu). (1)
- 3.1.9 Kilasi iyi ndi ya nwaha ufhio? (1)

- 3.1.10 T̃ukufhadzani dzina t̃afula. (1)
- 3.1.11 Ndi vhathu vhangana vha re na bugu? (1)
- 3.1.12 Fhindulani mbudziso i tevhelaho nga Ee kana Hai. Ni dovhe ni tikedze phindulo yañu.
Kilasi iyi yo vhofoholowa, i t̃anganedza muthu muñwe na muñwe. (2)
- 3.1.13 Kha fhungo li re kha bodo, topolani tsinde la liiti. (1)
- 3.1.14 Nangani ipfi lo pelet̃waho zwavhuḍi kha a re zwitangini:
Vhathu vhothe vha khou (the t̃shelesa; thet̃shelesa) mudededzi. (1)
- 3.1.15 Isani fhungo ili kha vhuthihi: Ri ya pfunzoni. (1)
- 3.1.16 Libulazwithi la ipfi takala ndi: (sea/lila). Nangani ipfi lo teaho. (1)
- 3.1.17 Vhane vha khou funzwa arali vha songo ima vho ... (fhedzisani). (1)
- 3.1.18 No lavhelesa tshifanyiso, ni vhona vhagudiswa vha tshi khou takadzwa nga zwine mudededzi a khou funza? Tikedzani phindulo yañu. (2)

3.2 T̃alelani tshifanyiso ni kone u fhindula mbudziso dzi tevhelaho:

TSHIBVELEDZWA TSHA 5: TSHIFANYISO

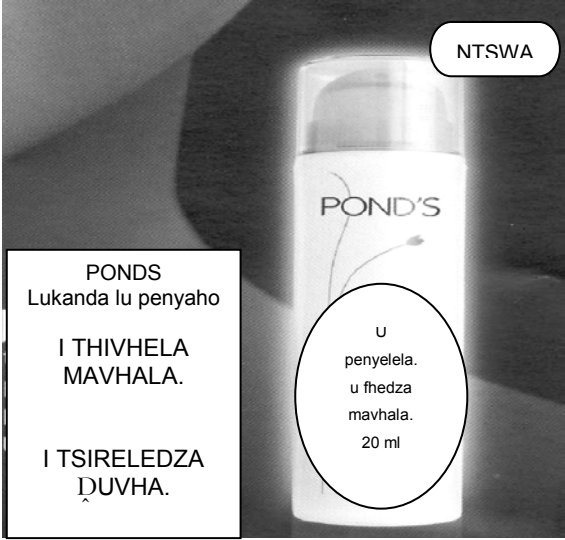
[Tshi bva kha: *Focus Life Orientation*]

- 3.2.1 Nwalani fhungo li tevhelaho no thoma nga ipfi lo talelwaho: Tshi kha luvhondo tshifanyiso. (2)
- 3.2.2 Nwalani fhungo li tevhelaho li vhe mbudziso. Vha do da. (2)
- 3.2.3 Fhedzisani fhungo li tevhelaho nga u nanga ipfi lo teaho: Vhathu vha khou vhona (thelevishini/radio). (1)
- 3.2.4 Shandukisani fhungo li tevhelaho li vhe kha tshifhinga tsho fhiraho: Nwana u khou sea. (2)
- 3.2.5 Tanganyani mafhungo a tevhelaho no shumisa litanganyi *fhedzi*. Ndi do da. Ni songo amba. (2)
- 3.2.6 Vhekanyani maipfi a tevhelaho uri a vhumbe fhungo li pfalaho: Kwana, dzula, kwo, fhasi (2)
- 3.2.7 Nwalani lifhambanyi la ipfi lo talwaho nga fhasi kha fhungo li tevhelaho: Vhatukana vho dzula kha masofa. (1)
- 3.2.8 Fhungo li tevhelaho li kha limudi lifhio? ***Vhathu vha nga vhona thelevishini***. Nangani kha phindulo yone kha idzi (la tsumbo, la gonelo). (1)
- 3.2.9 Tukufhadzani dzina lo talelwaho li fhungoni li pfalaho le na tou disikela. Vhana vha khou vhona thelevisheni. (2)
- 3.2.10 Nwalani fhungo li tevhelaho li vhe kha vhunzhi. Muthu o dzula kha sofa. (2)
- 3.2.11 Nangani lisala lo teaho kha a re zwitangeni u fhedzisa fhungo li tevhelaho: Vhana ... vho dzula fhasi (ene/vhone). (1)
- 3.2.12 Dzhenisani lipfanisi lo teaho hu songo nwalwaho tshithu. Muta ... khou vhona thelevisheni ... dzula masofani. (2)

- 3.3 Talelani khungedzelo i tevhelaho ni kone u fhindula mbudziso dzo disendekaho khayoy.

TSHIBVELEDZWA TSHA 6: KHUNGEDZELO

PONDS NTSWA

PONDS
Lukanda lu penyaho

I THIVHELA
MAVHALA.

I TSIRELEDZA
DUVHA.

U
penyelela.
u fhedza
mavhala.
20 ml

R50,00

Ponds iyi ndi ntswa maketeni

A i athu u swika mavhengeleni. I wanala vhengeleni la Surprise fhedzi. Diresi ndi: 1 Mandela Drive, Pretoria.

VHA WANA PONDS THARU NGA FHEDZI!!

(Arali vho renga Ponds dzi fhiraho fumi)

Hu kwamiwa Mashudu kha nomboro hedzi: 072 657 8787
Kana (012) 970 4321

[Zwi bva kha: *The Oprah Magazine*, Tshimedzi 2012]

- 3.3.1 Ndi mini tshine tsha khou kungedzelwa? (1)
- 3.3.2 Mushumo wa fonto thukhu kha khungedzelo iyi ndi ufhio? (2)
- 3.3.3 Ponds iyi ndi vhugai? (1)
- 3.3.4 Ponds iyi ndi nngafhani? (1)
- 3.3.5 Isani fhungo lo sendamiswaho kha khanedza. (2)
- 3.3.6 Topolani luambo lwa u fhuredzela lwo shumiswaho afha. (1)
- 3.3.7 Nwalululani fhungo ili li kha tshifhinga tshi daho:
I thivhela mavhala. (2)

3.4 MUDZUDZANYO

TSHIBVELEDZWA TSHA 7: PHUROSА

Vhalani mafhungo a tevhelaho ni kone u fhindula mbudziso.

1. nduvho u dzhena tshikolo a tshi dzula na makhadzi wawe vho-Masindi
2. Ndi mutukana (-lapfu) wa mavhudzi (-tswu) wa vhudele.
3. Duvha liṁwe na liṁwe u tuwa na tie ya u nwa na khonani yawe Vuledzani.
4. Mudede kadzi wawe vho mu tuṭu wedza u ḁa na tie sa musi hu tshi khou rothola.
5. Musi wa bvula, vhana vha a tavhanya u tuwa u shavhisa u ḁalelwa nga milabo.

- 3.4.1 Kha fhungo 1, khakhululani madzina a songo peletwaho zwone. (2)
- 3.4.2 Kha fhungo 2, lulamisani maipfi a re zwitangeni. (2)
- 3.4.3 Kha fhungo 3, hu na maipfi a songo swaiwaho, a lulamiseni. (2)
- 3.4.4 Kha fhungo 4, lulamisani maipfi mavhili o fhandekanywaho zwi songo tea. (2)
- 3.4.5 Hu na maipfi mavhili o khakheaho mupeṭo kha fhungo 5, a lulamiseni. (2)

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 60

KHETHEKANYO YA D: MANWALWA/LITHERETSHA

MBUDZISO 4

Fhindulani mbudzo MBILI kha THANU dzo vhudziswa.

MMBWA YA LA INWE A I NONI – TN Maumela

4.1 Vhalani mafhungo a tevhelaho ni kone u fhindula mbudzo.

SIPHEGANA NA MUHANELWA

Haiwa, li a tsha fha, Siphegana ndi u vuwa zwithu zwawe, u a tamba, u fhedza u ambara dzhasi lawe la thepha madi huvhe, a doba na tshambureni tshawe a ri o no onesa vha hayani ha vha u mbo di dzhena lwendoni lwawe. Nahone itali vhakale vho ri kule ndi hu si na wau. Huno a mbo di ri na ndila yawe muswuhana wa vathu longondo, a vhuya a yo dzhena mudini wa vho makhulu wawe. A swika a tangedzwa nga zwavhudi vhukuma. Huno, uvha zwino lo no ita masiari, vathada ngevha vho dzula tshidele nduni yeneyi ye a swielelwa khayi, radio i khou endela u lila lune ya khou tou lilela fhasi ngeno vhone vha tshi khou endela u amba. 'Ni a divha a tho ngo todou da? Ngoho ho tou sala hungafha ndi songo da', u sumbedza na nga musumbavhaloi wa tsha u la. 'Mulandu?'

- 4.1.1 Siphegana o vha a tshi khou ya ngafhi? (1)
- 4.1.2 Siphegana o vha a tshi shuma mini? (1)
- 4.1.3 Ndi ngani Siphegana o ri ho ngo todou ya heneffho? (2)
- 4.1.4 Muhanelwa o fhedza o gudela mushumo ufho? O badelelwa nga nnyi? (2)
- 4.1.5 Talutshedzani zwi sumbedzaho uri Muhanelwa ha fulufhedzei. (2)
- 4.1.6 No guda mini kha nganeapfufhi iyi? Tikedzani phindulo yanu. (2)
- [10]

KANA

4.2 Vhalani mafhungo a tevhelaho ni kone u fhindula mbudziso.

ZWO VHA VHUEDZA MINI?

'Hee Vho-Lufhade!'

'Aa!'

'Uyu mutukana afhu a si tsha vhuya ngei poswoni? Kha vha vhone ndo mu ruma u dzhia poswo nga iri ya vhufumiina, zwino asizwi, zwino yo no vha kota u fhira iri ya vhufumirathi, hu uri poswoni a hu tou vha kule u yafhi?'

Ndi Vho-Mutengwe vho ima vurannani ya vhengele lavho vho lavhelesa mukotoni. Vha re Vho-Lufhade, murengisi wa musadzi wa afha vhengeleni ili, vha fhindula vha henengei ngomu vha tshi khou endela u rengisela vharengi vha ri, 'Khamusi a nga vha a tshi khou tou lengiswa henengei poswoni. U vhuya ene fhedzi u do vhuya.'

- 4.2.1 Mutukana hu khou ambiwa nnyi? (1)
- 4.2.2 Onoyo mutukana o vha o ya ngafhi? (1)
- 4.2.3 Ndi nnyi we a thusa Vho-Mutengwe kha mulandu wavho? O vha thusa hani? (2)
- 4.2.4 Ndi ngani Vho-Mutengwe vho vha vha tshi khou vhilahela musi mutukana a sa vhuyi poswoni? (2)
- 4.2.5 Vhushaka ha Vho-Dembe na Vho-Mutengwe ho fa hani? (2)
- 4.2.6 No guda mini kha nganeapfufhi iyi? Tikedzani phindulo yanu. (2)
- [10]

KANA

4.3 Vhalani mafhungo a tevhelaho ni kone u fhindula mbudziso.

HO LOVHA TSHELEDE YE YA FHIRA MPIMO

Vha tshi tou fhedza u ralo, uyu munna ndi u mbo di vha vhambadzela thaela la rikhephe la yeneyi saizi nga mugwinyati nga mutengo wa fhasi vhukuma. Vhone vha fhindula nga u hevhedza vha ri, 'Ndi vhugai?' A mbo amba nga u tavhanya. Huno, vha pfa mutengo u mutukutuku kha wa vhukuma. A tshi fhindula zwe vha vhudzisa u ri vha do tou li wanisa hani na tshelede ya hone vha do tou mu nea hani, a vha vhudza zwauri musi modoro hoyu wavho wo fhela u lugisiwa, vha u dise hune a khou shuma u phetsha mathaela o phontshaho, tshelede vha sie vho i vheya fhasi ha kumete kwa dubo ya mureili, buthu yavho i vhe i songo honiwa.

- 4.3.1 Vho-Mphabana vho vha vho ya u ita mini giratshini? (1)
- 4.3.2 Vha sa athu u ya giratshini vho thoma vha ya ngafhi? (1)
- 4.3.3 Nwalani ZWIVHILI zwe Vho-Mphabana vha vhudzwa uri vha ite nga muphetshi wa mathaela. (2)
- 4.3.4 Vho-Mphabana vha a zwifha kana a vha zwifhi? Tikedzani. (2)
- 4.3.5 Ndi ngani Vho-Mphabana vho fhindula nga u hevhedza? (2)
- 4.3.6 No guda mini kha nganeapfufhi iyi? Tikedzani phindulo yau. (2)
- [10]

KANA

DZA MAKHULUKUKU – MJ Mafela, RN Raselokoane

- 4.4 Vhalani mafhungo a tevhelaho ni kone u fhindula mbudziso.

MUTHANNGA WA GOSWI

Muanetsheli: Vhaniwe vhathannga vhavhili vho vhuya vha tuwa vha tshi ya u toda mushumo Vhurwa. Lwendo lwavho lwo vha lwo lapfesa nga maanda vhunga vho vha vha tshi khou tshimbila nga milenzhe. Vhone vho vha vha tshi tou tshimbila nga daka uri vha fhungudze lwendo. Vha swika hunwe vha wana daka lihulu. Vhunga vho vha vho neta, vha mbo dilugisela u edela henefho.

- 4.4.1 Vhathannga vhe vha vha vhe lwendoni ndi vhangana? (1)
- 4.4.2 Vhathannga avha vho vha vha tshi khou ya ngafhi? (1)
- 4.4.3 Ndi ngani munwe muthannga o ri u karuwa a dzhenwa nga nyofho? (2)
- 4.4.4 Ndi mini tsho itaho uri lwendo lu vhe lulapfu? (2)
- 4.4.5 Neni mishumo MIVHILI ya ngano dza vhathu. (2)
- 4.4.6 Ri guda mini kha lungano ulu? Tikedzani. (2)
- [10]

KANA

4.5 Vhalani mafhungo a tevhelaho ni kone u fhindula mbudziso.

LUAVIABI NA DONGOLOLO

Luaviavi lwa takuwa nga luvhilo lu tshi tundedza-tundedza, lwa ya lwa vhudza vhathu lwa ri: 'Ndo runwa nga vhadzimu vha ri: 'Vhathu vha ri u fa vha ye tshothe.'

Lwo vha lwo fhirela dongololo li tshi kha di ya, lwo li sia li tshi kha di la mbula. Dongololo li tshi swika la wana luaviavi lwo no suma mafhungo.

- 4.5.1 Dongololo na luaviavi zwo vha zwo runwa nga nnyi? (1)
- 4.5.2 Aya mafhungo o vha a tshi khou ya u sunwa kha nnyi? (1)
- 4.5.3 Mulaedza wo swikiswaho nga dongololo u fhambana hani na wo swikiswaho nga luaviavi? (2)
- 4.5.4 Ndi ngani vhathu vho sinyutshela luaviavi? (2)
- 4.5.5 Nani mishumo MIVHILI ya ngano dza tsiko. (2)
- 4.5.6 Ri guda mini kha lungano ulu? Tikedzani. (2)
- [10]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA D: 20
MARAGAGUTE: 120